

Ut ur EU-skyttegravarna!

Nästa val i Sverige är till EU-parlamentet. Detta val, som äger rum i juni 2009, har alla möjligheter att bli en generalrepetition inför de allmänna valen året därpå. Men förutsättningen för en s-framgång är att rörelsen lyckas komma upp ur skyttegravarna och formulera en gemensam EU-politik.

En socialdemokratisk röst i Europa tystnade i september 2006. För första gången sedan Sveriges inträde företräds vi nu av en borgerlig regering i EU. Detta är djupt tragiskt för alla progressivt inriktade människor i Europa. Den svenska s-regeringen var viktig både för att driva frågor som miljö och konsumentskydd och som motkraft mot den borgerliga majoriteten i EU-systemet.

Som parti i opposition har vi nu möjlighet att reflektera över vår framtida EU-politik. Och vi har stora skäl att göra det i god tid innan valet 2009.

De tre EU-parlamentsval som genomförts i Sverige – 1995, 1999 och 2004 – har lett till katastrofala resultat för socialdemokratin. Vårt parti har fått mellan 25 och 28 procent i alla tre val – siffror som varit fullständigt otänkbara i ett riksdagsval.

Det finns flera anledningar till detta. Många väljare ser EU som avlägset och svårbegripligt och avstår från att rösta eftersom de är osäkra på om det gör skillnad. Det farligt låga valdeltagandet i EU-valen drabbar dessutom vårt parti mer än andra. Men det är inte huvudförklaringen till socialdemokraternas usla siffror.

Valanalysgruppen sätter fingret på problemet när den skriver i sin slutrapport att ”Uppdelningen i två ’läger’ i EU-frågorna kan ha varit till nackdel för mobiliseringen och kan ha bidragit till att banden med partiet försvagats, inte minst hos många kärnväljare, vilket satt sina spår också i de vanliga valen”.

Det går att formulera problemet ännu klarare. De socialdemokratiska kärnväljargrupperna är kritiska till EU för att det är odemokratiskt och för att det är högerstyrt. Vårt parti har aldrig lyckats fånga upp dessa stämningar och göra konstruktiv politik av dem. Därför har stora delar av vår väljarbas stannat hemma på valdagen eller röstat på ett annat parti i EU-valen.

Socialdemokratin har aldrig riktigt lyckats komma ur ja-och-nej-debatten. I stället för att ta till oss av människors genuina oro över vart EU är på väg, går partiet ofta in i ett reflexmässigt försvar för unionens institutioner. I stället för att lyssna på människor och formulera vår egen politik har partiet känt sig tvunget att prata om hur bra EU är och allt bra man kan göra med det. Konsekvensen har vi sett i tre katastrofval i sträck. Arbetarrörelsen ska stå för socialdemokratisk politik, inte för samhällsförvaltning.

Arbetarrörelsen uppvisar många symptom på ett obearbetat trauma när det gäller EU. Vi försöker förtränga att det finns en underliggande konflikt, som om det skulle försvinna för att ingen pratar om det. De som försöker lyfta frågorna ses som lite besvärliga och debatten tystas ofta innan den ens hinner börja. Man är rädd för att slita upp nya sår. Men bara för att man sticker ned huvudet i sanden försvinner inte EU.

Den stora tystnaden om EU leder också till att vi aldrig på allvar försöker reda upp vad vi egentligen är oense om. Väldigt få socialdemokrater tror på allvar på ett svenskt EU-utträde, och få svenska socialdemokrater tror på ett Europas Förenta Stater. De allra flesta vill se ett europeiskt samarbete om viktiga gränsöverskridande frågor, som inte sätter upp hinder för enskilda länder att gå före och som inte står i motsättning till ett starkt engagemang för fred, nedrustning och en rättvisare världsordning.

När man väljer att betona vad vi är överens om i stället för att leta efter skillnader blir debatten också annorlunda. Det blir istället en konstruktiv dialog mellan dem som är mer entusiastiska och dem som är mer kritiska, baserad i socialdemokratiska värderingar. Framför allt blir det en socialdemokratisk dialog om hur vi tillsammans kan jobba med EU för att genomföra det vi tror på.

Låt oss konstatera det en gång för alla. Vi hade en folkomröstning för mer än tio år sedan som sade ja till EU. EU är numera en fjärde nivå i politiken vid sidan av kommun, landsting och riksdag. Det som beslutas i EU påverkar oss alla, och när EU som nu domineras av högern får det stora konsekvenser. Socialdemokratin måste bedriva en klar, tydlig och rejäl opposition.

EU består av en inre marknad där den fria handeln står i första rummet. För att undvika en omfattande social dumpning som ställer länder mot varandra måste frihandeln kompletteras med miniminivåer för arbetsvillkor och välfärd. Detta får dock inte innebära en harmonisering

eftersom det skulle omöjliggöra för länder att gå före. De länder som har svagast socialt skyddsnät ska lyftas, utan att länder med god standard tvingas försämra sina villkor. EU ska lägga golv. Inte bygga tak.

Striden i EU-parlamentet om kemikalielagstiftningen REACH är ett tydligt exempel på detta. Vi socialdemokrater står för en stark kemikalielagstiftning som sätter människornas trygghet först, medan de europeiska konservativa står upp för industrins intresse av billiga och farliga kemikalier.

Liknande motsättningar finns om allt från alkoholpolitik, konsumentfrågor, jämställdhet och arbetsrätt. De politiska striderna inom EU är desamma som striderna på hemmaplan. Det handlar om vem som ska sättas i första rummet – människan eller marknaden?

Det pågår nu diskussioner om att återuppväcka den EU-konstitution som förkastades av holländare och fransmän 2005. Svensk socialdemokrati bör ta tillvara denna möjlighet att på allvar komma fram till en gemensam partilinje om framtidens Europa. Vi har nu möjlighet att på allvar formulera vår EU-politik på partimötena i stället för i regeringskansliet.

Mona Sahlin har vid upprepade tillfällen meddelat att hon vill lyssna till partiets "kärleksfulla kritiker". Fyra rådslag ska genomlysas partiets politik.

EU-politiken är en av de frågor där partiet hittills inte gått i takt med sina egna medlemmar och sympatisörer. Därför är det särskilt viktigt att partiledningen nu låter medlemmarna diskutera frågorna ordentligt innan man går in i någon uppgörelse med regeringen om EU:s framtida struktur.

I arbetet med att hitta en gemensam s-linje finns det all anledning att se sig om i Europa om vilka idéer som finns kring hur framtidens EU skulle kunna se ut. Tyska och franska Attac förespråkar ett demokratiskt valt konvent som får till uppdrag att ta fram ett nytt fördrag. Detta nya fördrag skulle stärka den parlamentariska demokratin i EU – både på nationell och europeisk nivå – och fastställas genom folkomröstningar i alla länder. Den tyska demokratirörelsen Mehr Demokratie håller med, och anser att dagens ordning där regeringar faktiskt är med och stiftar lagar genom ministerrådet ska avskaffas. De vill i stället införa en andra kammare i EU sammansatt av de nationella parlamenten som granskar så att unionen inte tar sig makt det inte ska ha enligt närhetsprincipen.

Riksdagens tidigare talman Björn von Sydow (s) har i Dagens Nyheter den 17 april gett ett praktiskt förslag till hur en sådan granskning efter närhetsprincipen skulle kunna gå till. Han menar att de 27 nationella parlamenten genom konferenser och datanätverk skulle kunna undersöka EU-förslag och om en fjärdedel av parlamenten vill stoppa ett förslag måste det dras tillbaka.

En annan idé som är värd diskussion är tanken om ett EU uppbyggt som "olympiska ringar" där länderna själva väljer vilka samarbeten man vill ingå i och vilka man helst står utanför. Bitvis har vi denna ordning i dag då bara en minoritet av EU-länderna är medlemmar i EMU och vissa EU-stater valt att stå utanför Schengensamarbetet.

Oavsett vilken linje vi socialdemokrater fastnar för när det gäller framtidens EU är det viktigt att vi låter folket säga sitt. I många europeiska länder har det genomförts folkomröstningar om nya EU-fördrag. Vi ser det som självklart att beslutet om Sverige ska godkänna ett nytt fördrag eller konstitution ska fattas genom en folkomröstning.

Det är sällan ens fel när två träter. EU-debatten är inte något undantag. Både entusiaster och kritiker har bidragit till att gräva arbetarrörelsens EU-skyttegravar. I stället för att söka samförstånd och samsyn har debatten präglats av smutskastning och konfliktsökande.

Detta debattklimat har stått i vägen för utvecklandet av en genuint socialdemokratisk linje i EU-politiken. Vi hoppas att den internationella grupp som tillsatts under ledning av Margot Wallström och Jan Eliasson kan bidra till att överbrygga arbetarrörelsens konflikter i synen på EU. Vi har ingen tid att förlora – låt oss prata om EU!

ANNA HEDH
EU-parlamentariker (s)

PETER GUSTAVSSON
S-debattör och kommunalpolitiker i Uppsala